Marmara Belediyeler Birliği

Rapor -2026/8

COP31'e Doğru Şehir Konuşmaları

ŞPM
ŞEHİR POLİTİKALARI MERKEZİ

SİM
SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ MERKEZİ

COP31'e Doğru Şehir Konuşmaları

Program Yürütücüleri
Büşra İnce
Merve Ağca
Samet Keskin

Editör
Ümit Ceren Bayazitoğlu

Katkı Sağlayanlar
Ali Emre Soner
Meltem Özden
Seda Sezin Dermanlı

Raportörler
Ada Dağ Deniz
Fatma Nur Tosun
Funda Tezcan
Gizem Özbek

Yayın Tarihi
Kasım 2026

MARMARA BELEDİYELER BİRLİĞİ
KÜLTÜR YAYINLARI

ŞPM ŞEHİR POLİTİKALARI MERKEZİ

SİM SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ MERKEZİ

Bu yayın, COP31'e Doğru Şehir Konuşmaları kapsamında gerçekleştirilen beş oturumun içeriklerinden derlenmiştir. Oturumların video kayıtlarına Marmara Belediyeler Birliğinin YouTube kanalından erişilebilir.

İçindekiler

Kısaltmalar	5
COP31'e Doğru Şehir Konuşmaları Hakkında	6
Oturum 1: Kentler Küresel İklim Gündeminin Neresinde?	**8**
Oturum 2: Taahhütten Eyleme: Yerelde İklim Finansmanı	**11**
Oturum 3: Adil Dönüşüm: Kimin İçin ve Nasıl?	**14**
Oturum 4: Değişen İklimde Sağlıklı Kentler	**17**
Oturum 5: Atıktan İklim Eylemine	**20**
COP31'e Doğru: Politika Önerileri	23
COP31'e Doğru: Kavramlar Sözlüğü	25
Önerilen Okumalar	28

Kısaltmalar

AFD	Agence Française de Développement *Fransız Kalkınma Ajansı*
CHAMP	Coalition for High Ambition Multilevel Partnerships *İklim Eylemi için Yüksek Hedefli Çok Düzeyli Ortaklıklar*
COP	Conference of the Parties *Taraflar Konferansı*
EBRD	European Bank for Reconstruction and Development *Avrupa İmar ve Kalkınma Bankası*
ESAP	Environmental and Social Action Plan *Çevresel ve Sosyal Eylem Planı*
GCAP	Green City Action Plan *Yeşil Şehir Eylem Planı*
LGMA	Yerel Yönetimler ve Belediye Otoriteleri Paydaş Grubu *Local Governments and Municipal Authorities Constituency*
MBB	Marmara Belediyeler Birliği
NDC	Nationally Determined Contributions *Ulusal Katkı Beyanı*
SECAP	Sustainable Energy and Climate Action Plan *Sürdürülebilir Enerji ve İklim Eylem Planı*
SED	Sağlık Etki Değerlendirmesi
SURFF	Sustainable Urban Resilience Finance Facility *Sürdürülebilir Kentsel Dirençlilik Finansmanı İnisiyatifi*
UNFCCC	United Nations Framework Convention on Climate Change *Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi*
WHO	World Health Organization *Dünya Sağlık Örgütü*

COP31'e Doğru Şehir Konuşmaları Hakkında

İklim değişikliği artık kentlerin gündemindeki pek çok konuyla doğrudan kesişiyor. Aşırı sıcaklar, su stresi, afetler, enerji kullanımı ve ulaşım gibi başlıklar yerel yönetimlerin günlük karar ve uygulamalarının kritik bir parçası. Bu nedenle kentlerin iklim gündemindeki rolü, ulusal ya da uluslararası düzeyde alınan kararları uygulamakla sınırlı değil. Yerel yönetimler, kendi deneyimlerini ve ihtiyaçlarını daha geniş politika süreçlerine taşıyan aktörler olarak da öne çıkıyor.

COP süreçleri de zaman içinde bu değişime paralel olarak daha çok aktörün yer aldığı bir yapıya dönüştü. Paris Anlaşması sonrasında güçlenen Eylem Gündemi ile yerel ve bölgesel yönetimler, kent ağları, akademi, özel sektör ve sivil toplum iklim eyleminin daha görünür parçaları hâline geldi. Yerel yönetimler de bu süreçte uygulayıcı rollerinin yanı sıra politika geliştirme tartışmalarına daha fazla dâhil olmaya başladı.

Marmara Belediyeler Birliği Şehir Politikaları Merkezi ile Sürdürülebilirlik ve İklim Değişikliği Merkezi tarafından düzenlenen **COP31'e Doğru Şehir Konuşmaları**, Türkiye'nin ev sahipliği yapacağı COP31 öncesinde kentlerin bu değişen rolünü farklı başlıklar üzerinden tartışmak amacıyla gerçekleştirildi. Seri kapsamında kentlerin küresel iklim yönetişimindeki yeri, yerel iklim finansmanı, adil dönüşüm, iklim değişikliği ve sağlık ilişkisi ile atık ve kaynak yönetimi ele alındı. Akademiden, yerel yönetimlerden, finans kuruluşlarından ve sivil toplumdan katılımcılar, uluslararası iklim gündeminin kentlerde nasıl karşılık bulduğunu ve yerel deneyimlerin bu gündeme nasıl katkı sunabileceğini farklı yönleriyle değerlendirdi.

Konuşmalar boyunca benzer sorular farklı başlıklar altında yeniden gündeme geldi. Yerel yönetimlerin artan sorumlulukları hangi yetki ve kaynaklarla desteklenmeli? İklim politikaları kentlerin kendi koşullarına nasıl uyarlanmalı? Yerel bilgi ve deneyim karar süreçlerine nasıl taşınmalı? Merkezi ve yerel yönetimler, akademi, özel sektör ve sivil toplum arasında nasıl bir iş birliği kurulmalı? Bu sorular, beş oturumun ortak zeminini oluşturdu.

Bu yayın, COP31'e Doğru Şehir Konuşmaları kapsamında yürütülen tartışmaları bir araya getiriyor. Beş oturumda konuşulanları kayda geçirirken, kentlerin iklim gündemindeki yerini, karşı karşıya oldukları sorunları ve önümüzdeki dönemde üstlenebilecekleri rolleri birlikte düşünmek için bir çerçeve sunmayı amaçlıyor.

Etkinlik haberlerine ilgili görsellere tıklayarak ulaşabilirsiniz.

1. Kentler Küresel İklim Gündeminin Neresinde?

Tarih ve Saat: 9 Temmuz 2026 | 14.00 - 16.00

Yer: MBB Hızır Bey Çelebi Salonu

Moderatör

Semra Cerit Mazlum
Prof. Dr., Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü, Marmara Üniversitesi

Konuşmacılar

Ayşen Erdinçler
Prof. Dr., Çevre Koruma ve Kontrol Daire Başkanı, İstanbul Büyükşehir Belediyesi

Ahmet Cihat Kahraman
Dr., Çevre Koruma ve Kontrol Daire Başkanı, Bursa Büyükşehir Belediyesi

Konuşmanın Çerçevesi

İklim krizi; sıcak hava dalgaları, kuraklık, aşırı yağışlar, su stresi ve diğer iklim kaynaklı afetlerle birlikte kentlerin altyapısını, kamu hizmetlerini ve yaşam kalitesini doğrudan etkiliyor. Kentler bir yandan sera gazı emisyonlarının azaltılmasında önemli bir rol üstlenirken, diğer yandan iklim değişikliğinin etkilerinin en yoğun hissedildiği yerler arasında bulunuyor. Bu durum, yerel yönetimlerin iklim politikalarındaki rolünü de yeniden gündeme getiriyor.

"Kentler Küresel İklim Gündeminin Neresinde?" başlıklı ilk oturumda, Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi Taraflar Konferansı (COP) süreçlerinin zaman içinde geçirdiği dönüşüm ve kentlerin bu süreçlerdeki yeri ele alındı. Paris Anlaşması sonrasında daha görünür hâle gelen Eylem Gündemi üzerinden, iklim yönetişiminin devletler arası müzakerelerin ötesine geçerek yerel yönetimleri, kent ağlarını, akademiyi, özel sektörü ve sivil toplumu da içine alan bir yapıya dönüşmesi tartışıldı.

Yerel yönetimlerin uluslararası iklim müzakerelerindeki konumu, çok düzeyli yönetişim ve kent diplomasisi konuşmanın öne çıkan başlıkları arasındaydı. Kentlerin, uluslararası hedefleri yerelde uygulayan kurumlar olmanın ötesinde, kendi deneyimlerini ve ihtiyaçlarını ulusal ve uluslararası gündeme taşıyan aktörler hâline geldiği belirtildi. Bununla birlikte artan sorumlulukların yetki, kurumsal kapasite ve finansmanla desteklenmesi gerektiğine dikkat çekildi.

İstanbul Büyükşehir Belediyesi ve Bursa Büyükşehir Belediyesinin deneyimleri üzerinden tartışma yerel uygulamalara taşındı. Sürdürülebilir Enerji ve İklim Eylem Planları, Yeşil Şehir Eylem Planları, su verimliliği çalışmaları, enerji verimli kentsel dönüşüm ve karbon azaltım politikaları bu kapsamda ele alındı. Uluslararası kent ağları ve destek mekanizmalarının belediyelere sağladığı bilgi paylaşımı, teknik destek, veri ve finansman olanakları konuşuldu.

Oturum boyunca iklim çalışmalarının belediyelerde ayrı bir politika alanı olarak kalmaması gerektiği üzerinde duruldu. İklim hedeflerinin stratejik planlama, mekânsal planlama, bütçeleme ve yatırım kararlarıyla birlikte düşünülmesi gerektiği belirtildi. COP31 ise kentlerin kendi deneyimlerini ve ihtiyaçlarını uluslararası iklim gündemine taşıması açısından önemli bir süreç olarak değerlendirildi.

Öne Çıkan Değerlendirmeler

- Kentlerin küresel iklim gündemindeki rolü giderek genişlemekte; yerel yönetimler uygulamanın yanı sıra politika geliştirme ve uluslararası iş birliği süreçlerinde de daha görünür hâle gelmektedir.
- Yerel yönetimlere iklim değişikliğiyle mücadele bağlamında atfedilen sorumlulukların yetki, kurumsal kapasite ve finansmanla desteklenmesi gerekmektedir.
- Kentlerin riskleri ve öncelikleri farklılaştığı için iklim politikalarının yerel veri ve analizlere dayanması önem taşımaktadır.
- İklim eylem planlarının stratejik planlama, mekânsal planlama, bütçe ve yatırım kararlarından ayrı düşünülmemesi gerekmektedir.
- Planların uygulanması kadar düzenli izlenmesi ve belediyenin farklı birimleri tarafından sahiplenilmesi de önemlidir.
- Uluslararası kent ağları belediyeler için bilgi ve deneyim paylaşımının yanı sıra teknik destek, ortaklık ve proje geliştirme imkânı sunmaktadır.

- İklim finansmanına erişimde proje hazırlığı, veri altyapısı ve kurumsal kapasite belirleyici unsurlar arasında yer almaktadır.
- COP31, yerel yönetimlerin deneyim ve ihtiyaçlarını uluslararası iklim gündemine taşıyabilecek bir alan olarak değerlendirilmektedir.

Uygulama, Program ve Araçlar*

Oturumda değinilen program, araç ve uygulamalardan bazıları:

- Build4GreenIST *(Yeşil ve Karbon Nötr Binaya Geçiş Rehberi-İstanbul Modeli)*
- Bursa Yeşil Şehir Eylem Planı
- Büyükçekmece Yeşil İşyeri Projesi
- City Climate Finance Gap Fund *(Kent İklim Finansmanı Açığı Fonu)*
- GCoM - Global Covenant of Mayors Data Portal *(Küresel Belediye Başkanları İklim ve Enerji Sözleşmesi Kentler İçin Veri Portalı)*
- Google EIE - Environmental Insights Explorer *(Google Çevresel İçgörüler Gezgini)*
- SECAP - Sustainable Energy and Climate Action Plan *(Sürdürülebilir Enerji ve İklim Eylem Planı)*

Kent Ağları ve Platformlar

- C40 Cities *(C40 Şehirleri)*
- ICLEI - Local Governments for Sustainability *(Sürdürülebilirlik için Yerel Yönetimler)*
- UCLG - United Cities and Local Governments *(Birleşmiş Kentler ve Yerel Yönetimler)*

** Listedeki başlıklara tıklayarak ilgili uygulama, program ve araç hakkında daha ayrıntılı bilgiye ulaşılabilir.*

2. Taahhütten Eyleme: Yerelde İklim Finansmanı

Tarih ve Saat: 23 Temmuz 2026 | 14.00 - 16.00
Yer: MBB Hızır Bey Çelebi Salonu

Moderatör

Merve Ağca
Sürdürülebilirlik ve İklim Değişikliği Merkezi Direktörü, Marmara Belediyeler Birliği

Konuşmacılar

Hasan Fehmi Tığlı
Finansal Kurumlar ve Yatırımcı İlişkileri Daire Başkanı, İLBANK

Begüm İrhan
Sürdürülebilir Altyapı Kıdemli Bankacısı, Avrupa İmar ve Kalkınma Bankası (EBRD)

Melis Aydemir
Dr., Belediye ve Sosyal Altyapı Sektörü Kıdemli Proje Yöneticisi, Fransız Kalkınma Ajansı (AFD)

Konuşmanın Çerçevesi

İklim hedeflerinin hayata geçirilmesi, kentlerde gerçekleştirilecek yatırımlarla doğrudan bağlantılıdır. Ulaşım, enerji, su, atıksu ve atık yönetimi, kentsel dirençlilik ve iklim uyumu gibi birçok alanda uygulamanın önemli bir bölümü yerel yönetimlerin sorumluluğundadır. Ancak yatırım ihtiyacının belirlenmesi tek başına yeterli değildir. Projelerin hazırlanması, önceliklendirilmesi ve uygun finansman kaynaklarıyla buluşturulması da sürecin önemli bir parçasıdır.

"Taahhütten Eyleme: Yerelde İklim Finansmanı" başlıklı ikinci oturumda, ilk oturumda ele alınan küresel iklim gündemi bu kez uygulama ve finansman açısından değerlendirildi. Yerel iklim ve enerji planlarında yer alan hedeflerin somut yatırımlara nasıl dönüşebileceği, belediyelerin ulusal ve uluslararası finansmana erişebilmek için hangi hazırlıkları yapması gerektiği ve COP31'in uygulama odağının yerel yönetimler açısından ne ifade ettiği tartışıldı.

Konuşmaların önemli bir bölümü proje hazırlığı üzerinde yoğunlaştı. Belediyelerin yatırım ihtiyacının yüksek olmasına karşılık, finansmana sunulabilecek hazırlık düzeyindeki proje sayısının daha sınırlı olduğu belirtildi. Proje hazırlığının teknik açıdan yürütülen fizibilite raporlarıyla tamamlanan bir süreç olmadığı; teknik ve mali çalışmaların yanı sıra çevresel ve sosyal değerlendirmeler, izinler, ihale ve satın alma süreçleri, uygulama, izleme ve raporlamayı da kapsadığı üzerinde duruldu.

Belediyelerin ölçeğine göre finansmana erişim koşullarının değişebildiği de konuşuldu. Büyükşehirlerde yüksek bütçeli yatırımlar gündeme gelirken, küçük ve orta ölçekli belediyelerde proje ölçeği ve teknik kapasitenin daha belirleyici olabildiğine değinildi. Teknik destek, aracı kurumlar ve belediyeler arasında ortak proje geliştirilmesi bu açıdan değerlendirilen seçenekler arasında yer aldı.

Oturumda altyapı yatırımlarının çevresel ve sosyal etkileri de tartışıldı. Özellikle su ve atıksu yatırımlarında kaynak verimliliği, yeniden kullanım, yatırımın işletme modeli ve hangi nüfusa hizmet edeceği gibi konuların proje tasarımının başından itibaren düşünülmesi gerektiği belirtildi. Marmara Denizi'ndeki müsilaj örneği üzerinden, belediye sınırlarını aşan sorunlarda havza ve bölge ölçeğinde hareket etmenin gerekliliğine dikkat çekildi.

Öne Çıkan Değerlendirmeler

- Yerel iklim ve enerji planlarında belirlenen hedeflerin önceliklendirilerek uygulanabilir yatırım projelerine dönüştürülmesine ihtiyaç bulunmaktadır.
- Finansmana erişim, uygun kredi veya hibe kaynağının bulunmasından ibaret değildir; projenin teknik, mali, çevresel ve sosyal açıdan hazırlanması da sürecin bir parçasıdır.
- Finansman imkânı ortaya çıkmadan önce yatırım önceliklerinin belirlenmesi ve hazır proje portföylerinin oluşturulması belediyelerin sürece daha hızlı dâhil olmasını sağlayabilir.
- Uluslararası finans kuruluşlarının sunduğu desteklerin, finansmanın yanı sıra proje hazırlığı, ihale, uygulama ve danışmanlık süreçlerini de kapsaması önem arz etmektedir.
- Büyükşehirler ile küçük ve orta ölçekli belediyelerin proje büyüklüğü, teknik kapasitesi ve finansmana erişim koşulları farklılaşmaktadır.
- İklim yatırımları teknik ve mali boyutlarının yanında çevresel ve sosyal etkileriyle de değerlendirilmelidir.

- Su yönetimi ve müsilaj gibi belediye sınırlarını aşan konularda havza ve bölge ölçeğinde planlama ve kurumlar arası iş birliği gerekmektedir.
- Belediyelerde proje geliştirme kapasitesinin güçlendirilmesi, yerel iklim hedeflerinin uygulamaya aktarılmasının temel koşullarından biridir.

Uygulama, Program ve Araçlar*

Oturumda değinilen program, araç ve uygulamalardan bazıları:

- Sürdürülebilir Kentsel Dirençlilik Finansmanı İnisiyatifi *(SURFF - Sustainable Urban Resilience Financing Facility)*
- EBRD Yeşil Şehirler Programı ve Yeşil Şehir Eylem Planı *(EBRD Green Cities Programme and Green City Action Plan - GCAP)*
- FRIT-II Kapsamında Karma Finansman
- Marmara Denizi Eylem Planı ve Atık Su Yatırımları
- Su Döngüselliği ve Verimliliğinin Artırılması Projesi - Konya *(WCEIP - Water Circularity and Efficiency Improvement Project)*

** Listedeki başlıklara tıklayarak ilgili uygulama, program ve araç hakkında daha ayrıntılı bilgiye ulaşılabilir.*

3. Adil Dönüşüm: Kimin İçin ve Nasıl?

Tarih ve Saat: 6 Ağustos 2026 | 14.00 - 16.00
Yer: MBB Hızır Bey Çelebi Salonu

Moderatör

Güzin Öztürk

Üye ve Paydaş İlişkileri Müdürü, UN Global Compact Türkiye

Konuşmacılar

Mühdan Sağlam
Dr., Enerji ve İklim Değişikliği Çalışmaları Merkezi Direktörü, Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı (TEPAV)

Berfu Çopur
Araştırmacı, Sürdürülebilir Ekonomi ve Finans Araştırmaları Derneği (SEFİA)

Hülya Çeşmeci Cengiz
Çevre Adaleti Program Uzmanı, Mekanda Adalet Derneği

Konuşmanın Çerçevesi

İklim değişikliğiyle mücadele enerji üretiminden sanayiye, ulaşımdan yapılaşmaya kadar birçok alanda dönüşümü beraberinde getiriyor. Ancak bu dönüşüm, teknik ve ekonomik sonuçların ötesinde, maliyetlerin ve ortaya çıkan fırsatların toplumun farklı kesimleri arasında nasıl paylaşıldığı sorusunu da gündeme getiriyor. Ücretli çalışanlar, düşük gelirli haneler, kadınlar, gençler ve farklı bölgelerde yaşayan topluluklar bu süreçten aynı biçimde etkilenmiyor.

"Adil Dönüşüm: Kimin İçin ve Nasıl?" başlıklı üçüncü oturumda dönüşümün toplumsal sonuçları enerji, istihdam, sosyal koruma, katılım ve bölgesel kalkınma üzerinden ele alındı. Adil dönüşümün yalnızca fosil yakıtlardan çıkışla ilgili olmadığı; üretim biçimlerinden çalışma hayatına ve gündelik yaşama kadar uzanan daha geniş bir değişimi kapsadığı üzerinde duruldu.

Konuşmalarda çevresel açıdan olumlu görülen bir yatırımın ya da teknolojik değişimin kendiliğinden adil sonuçlar yaratmadığı vurgulandı. Dönüşümün maliyetini kimlerin üstlendiği, yeni olanaklardan kimlerin yararlandığı ve karar süreçlerine kimlerin katıldığı tartışmanın temel soruları arasındaydı. Yeni işlerin niteliği, ücret ve çalışma koşulları, beceri ihtiyacı ve sosyal koruma da bu kapsamda ele alındı.

Bölgesel farklılıklar oturumun bir başka önemli hattını oluşturdu. Kömür bölgeleri, sanayi kentleri ve farklı ekonomik yapılara sahip yerlerin aynı dönüşüm araçlarına ihtiyaç duymadığı belirtildi. Ulusal düzeyde belirlenen yönün, bölgesel planlar ve yerel ihtiyaçlarla birlikte düşünülmesi gerektiği ifade edildi. Finansman ile yönetişimin de birbirinden ayrı ele alınamayacağı üzerinde duruldu.

Adil dönüşümün gündelik yaşama uzanan boyutları da tartışıldı. Enerji yoksulluğu, iklimlendirme teknolojilerine erişim, bakım yükü, göç, gençlerin bölgede kalabilmesi ve yerel yaşam koşulları bu çerçevede gündeme geldi. Dönüşümden doğrudan etkilenecek grupların karar süreçlerine erken aşamada katılması ve mevcut yerel katılım mekanizmalarının daha etkin kullanılması gerektiği belirtildi.

Öne Çıkan Değerlendirmeler

- Bir yatırımın ya da teknolojinin çevresel açıdan olumlu olması, tek başına adil bir dönüşüm anlamına gelmemektedir.
- Dönüşümün maliyetlerinin ve sunduğu fırsatların toplumun farklı kesimleri arasında nasıl dağıldığı dikkate alınmalıdır.
- Yeni işlerin sayısı kadar bu işlerin niteliği, ücreti, çalışma koşulları, gerektirdiği beceriler ve nerede yaratıldığı da önem taşımaktadır.
- Dönüşümden etkilenecek çalışanların, sendikaların ve yerel toplulukların karar süreçlerine erken aşamada katılması gerekmektedir.
- Kömür bölgeleri, sanayi kentleri ve farklı ekonomik yapılara sahip bölgeler için aynı politika ve finansman araçlarının kullanılması yeterli olmayabilir.
- Ulusal düzeyde uygulamaya yönelik eylemlerin yanı sıra yetki, rol ve sorumlulukların açık biçimde tanımlanması, bölgesel dönüşüm planlarının hazırlanmasını ve uygulanmasını kolaylaştırabilir.
- Finansman, yönetişim, kurumsal kapasite ve izleme mekanizmalarının birlikte ele alınması gerekmektedir.
- Enerji yoksulluğu, bakım emeği, göç, iklimlendirme teknolojilerine erişim ve gençlerin bölgede ka-

labilmesi gibi konular adil dönüşümün sosyal boyutunun parçalarıdır.
- Yerel yönetimlerin dönüşüm sürecindeki rolünün yetki, finansman ve kurumsal kapasiteyle desteklenmesi önem taşımaktadır.

Uygulama, Program ve Araçlar*

Oturumda değinilen program, araç ve uygulamalardan bazıları:

- Avrupa Birliği, Adil Geçiş Mekanizması ve Adil Geçiş Fonu *(European Union, JTM - Just Transition Mechanism / JTF - Just Transition Fund)*
- Almanya, Kömürden Çıkış ve Kömür Bölgelerinin Yapısal Güçlendirilmesi
- Polonya, Bölgesel Adil Geçiş Planları *(Poland, TJTPs - Territorial Just Transition Plans)*
- İspanya, Adil Geçiş Sözleşmeleri *(Spain, Just Transition Agreements)*
- Mekanda Adalet Derneği, Kömür Bölgelerinde Adil Dönüşüm Araştırmaları

** Listedeki başlıklara tıklayarak ilgili uygulama, program ve araç hakkında daha ayrıntılı bilgiye ulaşılabilir.*

4. Değişen İklimde Sağlıklı Kentler

Tarih ve Saat: 20 Ağustos 2026 | 14.00 - 16.00
Yer: MBB Hızır Bey Çelebi Salonu

Moderatör

Dalya Hazar
Doç. Dr., Genel Sekreter Yardımcısı, Türkiye Sağlıklı Kentler Birliği

Konuşmacılar

Emine Didem Evci Kiraz
Prof. Dr., Halk Sağlığı Anabilim Dalı Öğretim Üyesi, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi

Handan Türkoğlu
Prof. Dr., Şehir ve Bölge Planlama Bölümü Öğretim Üyesi, İstanbul Teknik Üniversitesi

Ülkü Alver Şahin
Prof. Dr., Çevre Mühendisliği Bölümü Öğretim Üyesi, İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa

Konuşmanın Çerçevesi

İklim değişikliği kentlerde yaşayanların sağlığını farklı biçimlerde etkiliyor. Sıcak hava dalgaları, kuraklık, değişen yağış düzeni, hava kirliliği, su kaynakları üzerindeki baskı ve bulaşıcı hastalıkların dağılımındaki değişimler bu etkiler arasında yer alıyor. Kentin fiziksel yapısı, altyapı koşulları ve sağlık hizmetlerine erişim imkânları ise karşılaşılan risklerin boyutunu değiştirebiliyor. Yaşlılar, çocuklar, kronik hastalığı bulunanlar, düşük gelirli gruplar ve olumsuz çevre koşullarında yaşayanlar bu risklerden daha fazla etkilenebiliyor.

"Değişen İklimde Sağlıklı Kentler" başlıklı dördüncü oturumda iklim değişikliği ile sağlık arasındaki ilişki halk sağlığı, şehir planlama ve çevre mühendisliği açısından ele alındı. Sağlık konusu, sağlık hizmetlerinin yanı sıra insanların yaşadığı çevrenin niteliği ve kentlerin iklim risklerine ne ölçüde hazır olduğu üzerinden de tartışıldı.

Aşırı sıcaklıklar ve kentsel ısı adası, hava kirliliği, su güvenliği, vektörlerle ve hayvanlardan insanlara bulaşan hastalıklar ile polen dönemlerindeki değişimler konuşmalarda gündeme geldi. İnsan sağlığı ile çevre ve ekosistem sağlığının birlikte düşünülmesi gerektiği üzerinde duruldu. Hava kirliliği ile iklim değişikliği arasındaki ilişki de değişen atmosfer koşulları ve izlenmesi gereken yeni kirleticiler üzerinden ele alındı.

Kentlerin iklim risklerine ne ölçüde hazır olduğu oturumun bir başka tartışma alanıydı. Yoğun ve düzensiz yapılaşmanın, doğal alanların azalmasının, kentsel ısı adalarının ve altyapı sorunlarının iklim kaynaklı sağlık risklerini artırabildiği belirtildi. Her kentin karşı karşıya olduğu risklerin farklı olması nedeniyle yerel koşulların ve kırılganlıkların belirlenmesi, planlama kararlarının da bu bilgiler doğrultusunda geliştirilmesi gerektiği ifade edildi.

Sağlık verilerinin meteorolojik ve çevresel verilerle birlikte değerlendirilmesinin, değişen risklerin daha erken fark edilmesine katkı sağlayabileceği belirtildi. Ölçüm ve veri üretiminin yanında, elde edilen bilginin yerel risklerin belirlenmesinde, karar süreçlerinde ve erken uyarı sistemlerinde kullanılması gerektiği vurgulandı. Yerel yönetimlerin de risklerin belirlenmesi, önleyici çalışmaların geliştirilmesi ve farklı kurumların bir araya getirilmesinde önemli bir rol üstlenebileceği belirtildi.

Öne Çıkan Değerlendirmeler

- İklim değişikliğinin sağlık üzerindeki etkileri toplumun farklı kesimlerinde aynı biçimde ortaya çıkmamaktadır; yerel politikaların kırılgan grupları ve mahalleler arasındaki farklılıkları dikkate alması gerekmektedir.
- Kentlerin iklim ve sağlık riskleri birbirinden farklılaşabildiği için her kentin kendi risklerini ve önceliklerini belirlemesi önem taşımaktadır.
- Planlama kararlarında iklim değişikliği ve afet riskleri daha fazla dikkate alınmalı; doğal alanlar ve ekosistemler korunmalıdır.
- Sağlık verileri ile meteorolojik ve çevresel verilerin birlikte değerlendirilmesi, değişen sağlık risklerinin daha erken fark edilmesini kolaylaştırabilir.
- Çevresel risklerin yönetiminde ölçüm kadar, verinin yorumlanması ve karar süreçlerine aktarılması da önemlidir.

- Sıcak hava dalgaları, hava kirliliği ve iklime duyarlı hastalıklar için erken uyarı sistemlerinin yerel koşullar ve kırılgan gruplar gözetilerek geliştirilmesi gerekmektedir.
- İnsan sağlığı ile çevre ve ekosistem sağlığı birbirinden bağımsız düşünülmemelidir.
- İklimle ilişkili sağlık risklerinin azaltılmasında sağlık kurumları, yerel yönetimler, planlama birimleri ve diğer ilgili kurumlar arasında iş birliğine ihtiyaç bulunmaktadır.

Uygulama, Program ve Araçlar*

Oturumda değinilen program, araç ve uygulamalardan bazıları:

- SED - Sağlık Etki Değerlendirmesi *(HIA - Health Impact Assessment)*
- Manisa, Yerel İklim Risklerinin Önceliklendirilmesi Çalışması
- Beylikdüzü, Yaşam Vadisi Uygulaması
- ICOS Cities / PAUL - Pilot Applications in Urban Landscapes *(Kentsel Alanlarda Pilot Uygulamalar)*
- ClimaHealth *(Küresel İklim ve Sağlık Bilgi Platformu)*

** Listedeki başlıklara tıklayarak ilgili uygulama, program ve araç hakkında daha ayrıntılı bilgiye ulaşılabilir.*

5. Atıktan İklim Eylemine

Tarih ve Saat: 3 Eylül 2026 | 14.00 - 16.00
Yer: MBB Hızır Bey Çelebi Salonu

Moderatör

Gamze Varank
Prof. Dr., Yıldız Teknik Üniversitesi

Konuşmacılar

Ece Ümmü Deveci
Prof. Dr., Ege Üniversitesi

Emrah Bilge
Genel Müdür, Çöpüne Sahip Çık Vakfı

Konuşmanın Çerçevesi

Atık yönetimi kentlerde çoğu zaman toplama, ayrıştırma ve bertaraf süreçleri üzerinden ele alınıyor. Oysa bir ürün atığa dönüşmeden önce üretiminde hammadde, su ve enerji kullanılıyor; taşınıyor, ambalajlanıyor ve tüketiliyor. Bu nedenle atığın iklim değişikliğiyle ilişkisi yalnızca depolama sahalarında ya da geri dönüşüm tesislerinde başlamıyor. Kullanılan kaynakların miktarı, tüketim biçimleri ve atığın henüz oluşmadan ne ölçüde önlenebildiği de bu ilişkinin bir parçası.

"Atıktan İklim Eylemine" başlıklı beşinci oturumda sıfır atık ve döngüsel ekonomi politikalarının iklim hedefleriyle ilişkisi ele alındı. Tartışma, atıkların teknik olarak nasıl yönetildiğinin ötesine geçerek tüketim alışkanlıkları, ürünlerin kullanım ömrü, kaynakların değeri ve toplumsal davranışlar üzerinden ilerledi. Atığı daha iyi yönetmenin yanında, daha az atık üreten bir sisteme nasıl geçilebileceği konuşuldu.

Organik ve biyobozunur atıklar oturumda üzerinde durulan başlıklardan biriydi. Bu atıkların diğer atıklarla karışmasının geri kazanımı zorlaştırdığı ve uygun olmayan koşullarda metan oluşumunu artırabildiği belirtildi. Kaynağında ayrı toplama, kompost ve biyogaz gibi yöntemlerin yanı sıra organik atıkları yeniden değerlendiren yerel ve geleneksel uygulamalar da gündeme geldi.

Plastik, tek kullanımlık ürünler ve gıda israfı tartışmanın tüketim boyutunu öne çıkardı. Geri dönüşümün gerekli olduğu ancak tek başına yeterli olmadığı vurgulandı. Ürünlerin daha uzun süre kullanılması, tamir ve yeniden kullanımın desteklenmesi, tek kullanımlık ürünlerin azaltılması ve gıdanın atığa dönüşmeden değerlendirilmesi üzerinde duruldu. Gıda israfının yalnızca çöpe atılan ürünle sınırlı olmadığı; üretim sırasında kullanılan su, enerji ve diğer kaynakların da kaybı anlamına geldiği hatırlatıldı.

Yerel yönetimlerin rolü de atık toplama hizmetlerinin ötesinde ele alındı. Belediyelerin kendi satın alma ve tedarik süreçlerinde tek kullanımlık ürünleri azaltabileceği, yeniden kullanım seçeneklerini destekleyebileceği ve kaynağında ayrı toplamayı kolaylaştırabileceği belirtildi. Atık politikalarının başarısının yalnızca toplanan ya da geri dönüştürülen atık miktarıyla değil; önlenen atık, üretilen kompost, değerlendirilen gıda fazlası, korunan kaynaklar ve azaltılan emisyonlar üzerinden de izlenebileceği tartışıldı.

Öne Çıkan Değerlendirmeler

- Atık yönetimi, ürün atığa dönüştükten sonra başlayan bir süreç olarak değil, üretim ve tüketim biçimleriyle birlikte ele alınmalıdır.
- Atık oluşumunun önlenmesi, yeniden kullanım ve ürün ömrünün uzatılması geri dönüşümden önce değerlendirilmesi gereken adımlar arasındadır.
- Organik ve biyobozunur atıkların kaynağında ayrı toplanması, geri kazanım olanaklarını artırırken depolamadan kaynaklanan metan oluşumunun azaltılmasına da katkı sağlayabilir.
- Gıda israfının azaltılması, atık miktarının yanında üretimde kullanılan su, enerji, arazi ve diğer kaynakların korunması açısından da önem taşımaktadır.
- Teknik altyapının kurulması tek başına yeterli değildir; atık politikalarının işleyebilmesi için gündelik alışkanlıkların ve toplumsal katılımın da değişmesi gerekmektedir.
- Belediyelerin satın alma ve tedarik politikalarında yapılacak düzenlemeler, tek kullanımlık ürünlerin azaltılmasına ve yeniden kullanılabilir seçeneklerin yaygınlaşmasına katkı sunabilir.
- Atık toplama ve taşıma süreçlerinde güzergâh, araç kullanımı ve operasyonel verimlilik de enerji

tüketimi ve emisyonlar açısından değerlendirilmelidir.

- Belediyelerin atık yönetimindeki performansı değerlendirilirken toplanan atık miktarının yanı sıra önlenen atık, kaynağında ayrı toplama, kompost, yeniden kullanım ve azaltılan emisyon gibi göstergeler de dikkate alınabilir.
- Sıfır atık yaklaşımı, geri dönüşüm oranlarının artırılmasından daha geniş bir kaynak yönetimi anlayışı içinde ele alınmalıdır.

Uygulama, Program ve Araçlar*

Oturumda değinilen program, araç ve uygulamalardan bazıları:

- Avrupa Birliği Ambalaj ve Ambalaj Atıkları Tüzüğü *(PPWR - Packaging and Packaging Waste Regulation)*
- Depozito Yönetim Sistemi, DOA - Depozitosu Olan Ambalajlar
- İsveç, Atık Yönetimi ve Enerji Geri Kazanımı
- Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, Sıfır Atık Yönetim Sistemi

** Listedeki başlıklara tıklayarak ilgili uygulama, program ve araç hakkında daha ayrıntılı bilgiye ulaşılabilir.*

COP31'e Doğru: Politika Önerileri

COP31'e Doğru Şehir Konuşmaları'nda seri boyunca farklı başlıklar altında dile getirilen öneriler, kentlerin iklim politikalarında daha etkin rol üstlenebilmesi için benzer ihtiyaçlara işaret etti. Beş oturumda öne çıkan değerlendirmeler bir arada düşünüldüğünde aşağıdaki politika alanları belirginleşiyor.

İklim politikaları belediyenin planlama ve yatırım süreçlerine yerleşmeli

İklim eylem planlarının belediyenin diğer plan ve programlarından ayrı belgeler olarak kalmaması; stratejik plan, bütçe, mekânsal planlama ve yatırım kararlarıyla birlikte yürütülmesi gerekiyor. İklimle ilgili sorumlulukların tek bir müdürlük ya da dairede toplanması yerine farklı hizmet alanlarına yayılması, kurum içindeki sahiplenmeyi de artırabilir.

Yerel veri üretimi ve izleme kapasitesi geliştirilmeli

Kentlerin karşı karşıya olduğu riskler ve öncelikler aynı değil. Bu nedenle kararların mümkün olduğunca yerel veri ve analizlere dayanması gerekiyor. İklim, sağlık, çevre ve sosyal göstergelerin birlikte izlenmesi; alınan kararların sonuçlarının takip edilmesi ve gerektiğinde planların güncellenmesi bu sürecin bir parçası olmalı. Üretilen verinin yalnızca raporlarda kalmaması, erken uyarı ve karar destek süreçlerinde de kullanılması önemli.

Proje hazırlığı finansman fırsatı ortaya çıktıktan sonra başlamamalı

Belediyelerin yatırım ihtiyacı yüksek olsa da finansmana sunulabilecek hazırlık düzeyindeki proje sayısı daha sınırlı kalabiliyor. Yatırım önceliklerinin önceden belirlenmesi, farklı vadelerde hayata geçirilebilecek proje portföylerinin oluşturulması ve projelerin zaman içinde olgunlaştırılması bu açıdan önemli. Teknik ve mali fizibilitenin yanı sıra çevresel ve sosyal etkilerin de proje hazırlığının erken aşamalarında ele alınması gerekiyor.

Küçük ve orta ölçekli belediyeler için ortak destek mekanizmaları kurulabilir

Her belediyenin proje geliştirme, finansmana erişim, ihale ve uygulama kapasitesi aynı değil. Özellikle küçük ve orta ölçekli belediyeler için belediye birlikleri, aracı kurumlar ve teknik destek programları üzerinden ortak mekanizmalar geliştirilebilir. Birden fazla belediyenin benzer ihtiyaçlar etrafında birlikte proje geliştirmesi de ölçek ve kapasite sorunlarını aşmanın yollarından biri olabilir.

Belediye sınırlarını aşan sorunlarda bölgesel ölçekte hareket edilmeli

Su yönetimi, müsilaj, hava kalitesi ve ekosistemler gibi konular tek bir belediyenin sınırları içinde çözülemiyor. Havza ve bölge ölçeğinde ortak programların geliştirilmesi; yerel yönetimler, merkezi yönetim, kamu kurumları, akademi ve özel sektör arasında düzenli iş birliği kanallarının kurulması gerekiyor. Özellikle Marmara gibi kentsel ve ekolojik sistemlerin birbirine bağlı olduğu bölgelerde bu yaklaşım daha da önem kazanıyor.

İklim politikalarının toplumsal etkileri sürecin başından itibaren hesaba katılmalı

İklim politikalarının maliyetleri ve faydaları toplumun farklı kesimlerine aynı biçimde yansımıyor. Yatırımlar ve dönüşüm programları hazırlanırken çalışanların, düşük gelirli hanelerin, kadınların, gençlerin ve farklı kırılgan grupların nasıl etkileneceği de değerlendirmeye alınmalı. Kararlardan doğrudan etkilenecek kesimlerin sürece erken aşamada katılması, sonradan ortaya çıkabilecek eşitsizliklerin önüne geçilmesine de yardımcı olabilir.

Adil dönüşüm politikaları bölgesel koşullara göre farklılaşmalı

Kömür bölgeleri, sanayi kentleri ve hizmet sektörünün ağırlıkta olduğu kentler aynı dönüşüm araçlarına ihtiyaç duymuyor. Bölgesel planlarda istihdamın yanı sıra mesleki beceriler, sosyal koruma, bakım hizmetleri, gençlerin bölgede kalabilmesi ve yerel ekonominin çeşitlendirilmesi birlikte düşünülmeli. Ulusal hedeflerin yereldeki ekonomik ve toplumsal koşullarla ilişkilendirilmesi, dönüşümün uygulanabilirliğini artırabilir.

Sağlık boyutu yerel iklim politikalarının parçası olmalı

İklim değişikliğinin sağlık üzerindeki etkileri kentten kente ve mahalleden mahalleye farklılaşabiliyor. Aşırı sıcaklar, hava kirliliği ve iklime duyarlı hastalıklar için yerel risklerin belirlenmesi, sağlık ve çevre verilerinin birlikte değerlendirilmesi ve erken uyarı sistemlerinin geliştirilmesi gerekiyor. Büyük ölçekli kentsel yatırımların ve iklim müdahalelerinin sağlık üzerindeki olası etkilerinin karar sürecinde değerlendirilmesi de bu çerçevede ele alınabilir.

Planlama kararlarında iklim ve afet riskleri daha belirleyici olmalı

Yeni yapılaşma kararları alınırken mevcut ve gelecekteki iklim ve afet risklerinin daha fazla dikkate alınması gerekiyor. Yüksek riskli alanlarda yapılaşmanın sınırlandırılması, doğal sistemlerin korunması, dere koridorları ve yeşil alanların planlamanın bir parçası olarak ele alınması kentlerin uyum kapasitesini artırabilir. Doğa temelli çözümler de yalnızca çevresel değil, sağlık ve yaşam kalitesi açısından birlikte değerlendirilebilir.

Atık politikalarında odak yalnızca geri dönüşüm olmamalı

Atık yönetiminde toplama ve geri dönüşümün yanında atığın oluşmasını önlemek, yeniden kullanımı ve tamiri desteklemek, ürünlerin kullanım süresini uzatmak da öncelikler arasında yer almalı. Organik ve biyobozunur atıkların kaynağında ayrı toplanması ve değerlendirilmesi yaygınlaştırılabilir. Belediyelerin kendi satın alma ve tedarik süreçlerinde tek kullanımlık ürünleri azaltması da doğrudan uygulanabilecek adımlardan biri. Başarı ölçülürken yalnızca toplanan atık miktarına değil, önlenen atığa, korunan kaynağa ve azaltılan emisyona da bakılabilir.

Kentlerin ulusal ve uluslararası iklim süreçlerindeki yeri güçlendirilmeli

Yerel yönetimlerde biriken deneyimin ulusal iklim politikalarına ve uluslararası müzakere süreçlerine daha doğrudan taşınması gerekiyor. Kentlerin Ulusal Katkı Beyanı süreçlerine daha etkin katılması, uluslararası kent ağlarından yararlanması ve COP31 sürecinde yerel ihtiyaçların görünür hâle gelmesi, küresel hedeflerle sahadaki uygulamalar arasındaki bağı güçlendirebilir.

COP31'e Doğru: Kavramlar Sözlüğü

COP31'e Doğru Şehir Konuşmaları boyunca farklı alanlardan pek çok kavram gündeme geldi. Bu bölümde, kentlerin iklim gündemini anlamaya yardımcı olan temel kavramlar kısa açıklamalarıyla bir araya getirildi.

İklim Yönetişimi ve Kentler	
Çok Düzeyli Yönetişim *Multi-Level Governance*	İklim politikalarının uluslararası, ulusal, bölgesel ve yerel yönetim düzeyleri arasında iş birliği ve eşgüdüm içinde geliştirilmesini ve uygulanmasını ifade eder.
CHAMP - İklim Eylemi için Yüksek Hedefli Çok Düzeyli Ortaklıklar *Coalition for High Ambition Multilevel Partnerships for Climate Action*	COP28'de (Dubai, 2023) başlatılan; ulusal hükümetler ile yerel ve bölgesel yönetimler arasında iklim politikalarının hazırlanması ve uygulanmasında iş birliğini güçlendirmeyi ve yerel yönetimlerin iklim finansmanına erişimini desteklemeyi amaçlayan uluslararası girişimdir.
Yerel Diplomasi / Paradiplomasi	Yerel ve bölgesel yönetimlerin diğer kentler, uluslararası kuruluşlar ve kent ağlarıyla ilişkiler geliştirerek bilgi paylaşması, ortaklıklar kurması ve uluslararası süreçlerde daha etkin rol üstlenmesidir.
Eylem Gündemi *Action Agenda*	COP süreçlerinde devletlerin yanı sıra yerel yönetimler, özel sektör, sivil toplum ve diğer aktörlerin iklim eylemlerini ve iş birliklerini görünür kılan çerçevedir.
Kent Ağları *City Networks*	Ortak sorunlara çözüm geliştirmek, deneyim paylaşmak, kapasite oluşturmak ve uluslararası iş birlikleri kurmak amacıyla kentleri ve yerel yönetimleri bir araya getiren ağlardır.
Net Sıfır *Net Zero*	İnsan faaliyetlerinden kaynaklanan sera gazı emisyonları ile atmosferden uzaklaştırılan sera gazı miktarının dengelenmesini ifade eden iklim hedefidir.
Finansman ve Uygulama	
İklim Finansmanı *Climate Finance*	İklim değişikliği ile mücadele, emisyon azaltımı ve iklim değişikliğine uyum süreçlerinde kullanılan kamu, özel sektör ve uluslararası finansman kaynaklarını ve mekanizmalarını kapsar.
Finanse Edilebilir Proje *Bankable Project*	Teknik, mali, çevresel ve sosyal açıdan yeterli hazırlık düzeyine ulaşmış; uygulanabilirliği ve finansal sürdürülebilirliği ortaya konmuş projedir.
Finansmana Hazır Proje Havuzu	Yatırım öncelikleri arasından seçilmiş ve finansman kuruluşlarıyla görüşülebilecek hazırlık düzeyine ulaşmış projelerden oluşan portföydür.
Karma Finansman *Blended Finance*	Hibe, kredi ve benzeri farklı finansman araçlarının aynı yatırım veya program kapsamında birlikte kullanılmasını ifade eder.
Havza Bazlı / Bölgesel Yaklaşım	Su, iklim ve çevre sorunlarının idari sınırlarla sınırlı kalmadan ekolojik, toplumsal ve bölgesel ilişkiler dikkate alınarak ele alınmasıdır.

Adalet ve Toplumsal Dönüşüm	
Adil Dönüşüm / Adil Geçiş *Just Transition*	Düşük karbonlu ekonomiye geçişin sosyal adalet ve kapsayıcılık gözetilerek katılımcı yöntemlerle yürütülmesini ifade eder. Dönüşümün çalışanlar, yerel topluluklar ve farklı toplumsal gruplar üzerindeki etkilerini dikkate alır.
Adaletin Boyutları	Adil dönüşüm tartışmalarında adalet; dönüşümün maliyet ve faydalarının nasıl dağıldığı, karar süreçlerine kimlerin katıldığı, farklı grupların nasıl tanındığı ve bölgeler arasındaki eşitsizlikler üzerinden ele alınabilir. Oturumda bu çerçeve dağıtım, süreç, statü ve mekânsal adalet başlıklarıyla tartışıldı.
İklim Adaleti *Climate Justice*	İklim değişikliğiyle mücadeleyi kalkınma ve insan haklarıyla ilişkilendiren; iklim krizinden en fazla etkilenen toplulukların haklarını gözeten ve iklim değişikliğinin yük ve faydalarının adil biçimde paylaşılmasını esas alan bir yaklaşımdır.
Enerji Yoksulluğu	Hanelerin; ısınma, soğutma, sıcak su, aydınlatma, yemek pişirme ve diğer temel ihtiyaçlarını karşılayarak sağlıklı ve insana yakışır yaşam koşullarını sürdürebilmek için gerekli enerji hizmetlerine yeterli, güvenilir ve karşılanabilir biçimde erişememesi durumudur. Düşük gelir, yüksek enerji maliyetleri, konutların düşük enerji performansı ve enerji altyapısına erişimde yaşanan eşitsizlikler enerji yoksulluğuna yol açan başlıca etkenler arasındadır.
Sosyal Diyalog	Çalışanların, işverenlerin ve kamu kurumlarının çalışma yaşamını ve dönüşüm sürecini ilgilendiren kararları bilgi paylaşımı, istişare ve müzakere yoluyla birlikte ele almasını ifade eder. Adil dönüşüm açısından çalışanların ve sendikaların sürecin başından itibaren karar alma süreçlerine katılması önemlidir.
Bölgesel Adil Dönüşüm	Dönüşüm politikalarının her yerde aynı biçimde uygulanması yerine bölgenin ekonomik yapısı, iş gücü ve toplumsal ihtiyaçlarına göre şekillendirilmesini esas alır.
Yeşil İşler ve Yeniden Beceri Kazandırma *Green Jobs and Reskilling*	Enerji ve doğal kaynakların verimli kullanılması, sera gazı emisyonlarının ve kirliliğin azaltılması ile ekosistemlerin korunmasına katkı sağlayan insana yakışır işler ile çalışanların değişen sektör ve işlere uyum sağlayabilmek için yeni beceriler edinmesini kapsar. Yeşil işler yalnızca yenilenebilir enerji gibi yeni sektörleri değil, imalat, inşaat, tarım ve hizmetler gibi geleneksel sektörlerdeki faaliyetleri de kapsar.
Yeşil Soylulaştırma	Park, yeşil alan ve benzeri çevresel iyileştirmelerin ardından mülk ve kira değerlerinin yükselmesiyle düşük gelirli sakinlerin yerinden edilme riskiyle karşılaşmasını ifade eder.
Bakım Emeği ve Bakım Ekonomisi *Care Work and Care Economy*	Çocukların, yaşlıların, hastaların, engellilerin ve bakım ihtiyacı bulunan kişilerin bakımına yönelik ücretli ve ücretsiz faaliyetleri kapsar. Bakım yükünün eşitsiz paylaşılması, özellikle kadınların eğitime, yeniden beceri kazanmaya ve istihdama erişimini sınırlayabildiği için adil dönüşümün sosyal boyutuyla doğrudan ilişkilidir.

Sağlık, Risk ve Dayanıklılık	
Tek Sağlık *One Health*	İnsan, hayvan ve ekosistem sağlığının birbirine bağlı olduğunu kabul eden bütüncül bir yaklaşımdır.
Sağlık Etki Değerlendirmesi (SED)	Bir politika, plan veya projenin insan sağlığı üzerinde oluşturabileceği etkilerin karar sürecinde değerlendirilmesini amaçlar.
Kentsel Isı Adası	Yoğun yapılaşma, geçirimsiz yüzeyler ve yeşil alanların azalması nedeniyle kentlerin çevresindeki alanlara göre daha yüksek sıcaklıklara sahip olmasıdır.
Kırılganlık ve Duyarlı Nüfus	İklim risklerine maruz kalma ve bu risklerle baş etme kapasitesinin toplumun farklı kesimleri arasında değişmesini ifade eder. Yaş, cinsiyet, gelir, sağlık durumu, yaşam koşulları ve hizmetlere erişim bu farklılıkları etkileyebilir.
Risk Odaklı Planlama	Planlama kararlarının mevcut ve gelecekteki tehlikeler ile kentsel kırılganlıklar dikkate alınarak geliştirilmesini esas alır.
Doğa Temelli Çözümler *Nature-based Solutions (NbS)*	Doğal veya dönüştürülmüş ekosistemlerin korunması, sürdürülebilir biçimde yönetilmesi ve onarılması yoluyla iklim değişikliği, taşkın, su kıtlığı ve afet riskleri gibi toplumsal sorunlara yanıt verirken insan refahını ve biyolojik çeşitliliği destekleyen yaklaşımlardır.
Kaynaklar, Atık ve Döngüsellik	
Sıfır Atık	Atığın toplandıktan sonra yönetilmesinin ötesine geçerek mümkün olduğunca oluşmadan önlenmesini ve oluşan atıkların yeniden kullanım, geri dönüşüm veya diğer geri kazanım yollarıyla değerlendirilmesini esas alır.
Döngüsel Ekonomi	Ürünlerin, malzemelerin ve kaynakların mümkün olduğunca uzun süre kullanımda tutulmasını; atık oluşumunun ve birincil hammadde kullanımının azaltılmasını amaçlayan yaklaşımdır.
Atık Oluşumunun Önlenmesi	Bir ürün veya malzeme atığa dönüşmeden önce atık miktarının ve çevresel etkilerinin azaltılmasını ifade eder.
Kaynak Yönetimi	Hammadde, su ve enerji gibi kaynakların üretim ve tüketim süreçleri boyunca daha verimli ve uzun süreli kullanılmasını esas alır.
Yaşam Döngüsü Yaklaşımı	Bir ürünün çevresel etkilerinin yalnızca kullanım sonrası atık aşamasında değil; hammaddenin elde edilmesinden üretim, taşıma, kullanım ve kullanım sonrasına kadar bütün süreç boyunca değerlendirilmesidir.

Önerilen Okumalar

COP31'e Doğru Şehir Konuşmaları kapsamında ele alınan başlıklara ilişkin daha ayrıntılı bilgi edinmek isteyenler için seçili yayın, rapor ve kaynaklar aşağıda bir araya getirildi.

Kentler ve Küresel İklim Yönetişimi
Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi *United Nations Framework Convention on Climate Change - UNFCCC*
Paris Anlaşması *Paris Agreement*
BM-Habitat, *Dünya Kentler Raporu 2024: Kentler ve İklim Eylemi* UN-Habitat, *World Cities Report 2024: Cities and Climate Action*
Kentsel Dönüşümler Koalisyonu, *İklim Acil Durumu, Kentsel Fırsat* Coalition for Urban Transitions, *Climate Emergency, Urban Opportunity*
Hükümetlerarası İklim Değişikliği Paneli (IPCC), *AR6 Sentez Raporu* IPCC, *AR6 Synthesis Report*
Yerel İklim Finansmanı ve Proje Geliştirme
Dünya Bankası, *Kentlere Yatırım: Dirençli ve Düşük Karbonlu Kentleşmenin Finansmanı* World Bank, *Banking on Cities: Investing in Resilient and Low-Carbon Urbanization*
Kentler İklim Finansmanı Liderlik İttifakı, *Kent İklim Finansmanının Durumu 2024* Cities Climate Finance Leadership Alliance - CCFLA, *The State of Cities Climate Finance 2024*
Avrupa İmar ve Kalkınma Bankası, *Yeşil Şehirler Programı / Yeşil Şehir Eylem Planı ve Metodolojisi* European Bank for Reconstruction and Development - EBRD, *Green Cities Programme / Green City Action Plan Methodology*
Kent İklim Finansmanı Açığı Fonu *City Climate Finance Gap Fund*

Başlıklara tıklayarak kaynaklara erişilebilir.

Adil Dönüşüm ve İklim Adaleti
Uluslararası Çalışma Örgütü, *Herkes İçin Çevresel Açıdan Sürdürülebilir Ekonomilere ve Toplumlara Doğru Adil Geçiş Rehberi* International Labour Organization - ILO, *Guidelines for a Just Transition towards Environmentally Sustainable Economies and Societies for All*
Avrupa Komisyonu, *Adil Geçiş Mekanizması / Adil Geçiş Fonu* European Commission, *Just Transition Mechanism / Just Transition Fund*
Avrupa Komisyonu, *Bölgesel Adil Geçiş Planları* European Commission, *Territorial Just Transition Plans*
SEFİA, *Türkiye için Adil Geçiş Finansmanı Mekanizması Önerisi*
Mekanda Adalet Derneği, *Adil Geçiş İçin Ermenek'ten Dersler* ve *Kömürden Sonra Emek*
İklim Değişikliği ve Sağlık
Dünya Sağlık Örgütü, *COP28 BAE İklim ve Sağlık Bildirgesi* World Health Organization - WHO, *COP28 UAE Declaration on Climate and Health*
Dünya Sağlık Örgütü Avrupa Bölge Ofisi, *Sıcak Hava ve Sağlık Eylem Planları: Rehber, İkinci Baskı* WHO Regional Office for Europe, *Heat-Health Action Plans: Guidance, Second Edition*
FAO, UNEP, WHO ve WOAH, *Tek Sağlık Ortak Eylem Planı* *One Health Joint Plan of Action*
WHO ve UN-Habitat, *Sağlığın Kentsel ve Bölgesel Planlamaya Entegrasyonu: Kaynak Kitap* *Integrating Health in Urban and Territorial Planning: A Sourcebook*
WHO, Küresel Hava Kalitesi Rehberi *Global Air Quality Guidelines*
Atık, Döngüsel Ekonomi ve Kaynak Yönetimi
Birleşmiş Milletler Çevre Programı (UNEP) ve Uluslararası Katı Atık Birliği (ISWA), *Küresel Atık Yönetimi Görünümü 2024* UNEP and International Solid Waste Association (ISWA), *Global Waste Management Outlook 2024*
Dünya Bankası, *What a Waste 2.0: 2050'ye Doğru Küresel Katı Atık Yönetimine Genel Bakış* World Bank, *What a Waste 2.0: A Global Snapshot of Solid Waste Management to 2050*
UNEP, *Gıda Atığı Endeksi Raporu 2024* *Food Waste Index Report 2024*
UNEP ve Climate and Clean Air Coalition (CCAC), *Küresel Metan Değerlendirmesi* *Global Methane Assessment*
IPCC, *Altıncı Değerlendirme Raporu - Çalışma Grubu III, Bölüm 12: Sektörler Arası Perspektifler* *Sixth Assessment Report - Working Group III, Chapter 12: Cross-Sectoral Perspectives*

Başlıklara tıklayarak kaynaklara erişilebilir.

